

Hallituksen kehysriihen yrittäjän eläkelain uudistamisen vaikutuksista

Tässä muistiossa esitetään alustava arvio hallituksen kehysriihessä päätetyn yrittäjän eläkelain uudistamisen vaikutuksia yrittäjien työtuloon ja YEL-maksuihin sekä YEL-maksutuloon.

Kehysriihen tiedotteen mukaan vuodesta 2028 alkaen yrittäjä voisi valita eläkemaksunsa perusteeksi joko yritystoiminnan veronalaiset ansiotulot tai nykyisen laskennallisen YEL-työtulon. Siirtymäajan jälkeen laskennallisen työtulon olisi jatkossa kuitenkin oltava vähintään 50 prosenttia yrittäjän veronalaisista ansiotuloista. Toisaalta työtulo ei voisi vähäisten ansiotulojen perusteella alittaa nykyistä YEL-vakuuttamisvelvollisuuden alarajaa, joka on 9 423,09 euroa vuodessa vuonna 2026. Yrittäjien ansiotuloilla tarkoitetaan yrittäjätoiminnan veronalaista ansiotuloa pois lukien ansiotulo-osingot.

Lisäksi mainitaan, että nykyinen aloittavan yrittäjän alennus korvataan kehittämällä nykyistä maksujoustoa. Maksujouston käyttöä helpotetaan ja jousto alaspäin kasvaa -20 prosentista -25 prosenttiin.

Samoihin laskelmiin perustuva STM:n ja VM:n muistio on sisällöllisesti yhtenevä tämän muistion kanssa (ks. [Muistio](#))

Nykytilanne

Yrittäjän eläkekarttuma ja YEL-maksu perustuvat YEL-työtuloon, joka on nykyisen yrittäjän eläkelain 112 §:n mukaan yrittäjän työpanoksen arvo. Nykylain mukaan, YEL-työtulo on se palkka, joka kohtuudella olisi maksettava, jos yrittäjän laissa tarkoitettua yrittäjätoimintaansa suorittamaan olisi palkattava vastaavan ammattitaidon omaava henkilö, tai se korvaus, jonka muutoin voidaan katsoa keskimäärin vastaavan sanottua työtä. Yrittäjälle karttuu eläkettä YEL-työtulon perusteella 1,5 prosenttia vuotuisesta työtulosta. Karttumaprosentti on sama palkansaajille. YEL-maksuprosentti (24,4 % vuonna 2026) on sidottu keskimääräiseen TyEL-maksuun, joka jaetaan työntekijän ja työnantajan osuuksiin. Aloittava yrittäjä saa ensimmäisen neljän vuoden ajan 22 prosenttia alennusta YEL-maksusta.

Vahvistettu YEL-työtulo vaikuttaa yrittäjän vanhuuseläkkeen lisäksi myös työkyvyttömyys- ja perhe-eläkeisiin. Lisäksi työtulon perusteella määrätään sairausvakuutuksen päivärahat, vapaaehtoisen työtapaturvakuutuksen korvaukset, työttömyysturva sekä toimeentulo vanhempainvapailta.

Yrittäjällä tarkoitetaan henkilöä, joka tekee ansiotyötä olematta työsuhteessa tai virka- tai muussa julkisoikeudellisessa toimeisuhteessa. Nykylain mukaan yrittäjä on YEL-vakuuttamisvelvollinen, mikäli hänen työpanoksensa arvo ylittää YEL-vakuuttamisvelvollisuuden alarajan (jatkossa YEL:n alaraja), joka on 9 423,09 euroa vuonna 2026. YEL-työtulon yläraja on 214 000 euroa vuonna 2026. YEL-vakuuttamisvelvollisuuden muut kriteerit, esimerkiksi eri yritysmuotoihin liittyvät edellytykset, ovat määritelty tarkemmin yrittäjän eläkelain 3 §:n ja 4 §:n mukaan.

Kehysriihen malli

Kehysriihen valinnanvapausmallissa yrittäjä voisi jatkossa valita, perustaako YEL-vakuutuksensa nykyisten säännösten mukaiseen työtuloon vai veronalaisiin ansiotuloihin. Mallin ytimessä on yrittäjän valinnanvapaus. Ansiotuloilla tarkoitetaan tässä yhteydessä yrittäjän veronalaisia ansiotuloja, kuitenkin pois lukien ansiotulo-osingot. Jos yrittäjä valitsee työpanoksen arvoon perustuvan työtulon, työtulon on oltava siirtymäajan jälkeen kuitenkin vähintään 50 % todellisista, veronalaisista ansiotuloista. YEL-vakuuttamisvelvollisuus perustuu edelleen työpanoksen arvoon, joten nykyisin mukaan vakuutetut yrittäjät ovat myös valinnanvapausmallin mukaan vakuutettuina. Vähäisistä ansiotuloista huolimatta YEL-vakuuttamisvelvollisen yrittäjän YEL-työtulon tulisi olla aina vähintään YEL:n alarajan verran paitsi maksujoustoa sovellettaessa.

Maksujoustoa kehitetään ja nostetaan alasuuntainen jousto 25 prosenttiin, ja jatkossa se korvaisi myös aloittavan yrittäjän alennuksen. Lisäksi mahdollistetaan sairauspäivärahaikauden jälkeen kevyempi YEL:n uudelleen voimaan saattaminen.

Uuden lain voimaantulo olisi 1.1.2028. Siirtymäsäännöksen mukaan YEL-työtulojen vähimmäissäännös nousisi portaittain 30 prosentista vuonna 2028 viidellä prosenttiyksiköllä vuodessa, kunnes se on 50 % veronalaisista ansiotuloista. Lisäksi vuonna 2028 olisi voimassa vielä nykyisen lainsäädännön mukainen 4 000 euron enimmäiskorotusraja nykymääritelmän mukaisiin työtulotarkistuksiin.

Yrittäjän ansiotulot

Yrittäjän veronalaisia ansiotuloja tulkitaan tässä muistiossa yrittäjätoiminnan tuloina, joka verotetaan ansiotuloina pois lukien maa- ja metsätaloustulot. Elinkeinonharjoittajien ja elinkeinoyhtymien osalta veronalaiset ansiotulot oletetaan olevan henkilöverotuksessa vahvistettu ansiotulo-osuus, josta on tehty mahdolliset vähennykset ennen verotusta. Osakeyhtiöiden osakkaiden ja laskutuspalveluyrityksen kautta laskuttavien yrittäjien veronalaiset yrittäjätoiminnan ansiotulot on poimittu suoraan tulorekisteristä ja niistä ei ole tehty mahdollisia vähennyksiä ennen verotusta. Tulorekisteristä huomioidaan vain tulolajit, jotka ovat yleisesti sosiaalivakuutuksen alaisia. Laskelmissa mikään osa osingoista ei sisälly ansiotuloon.

Oletukset

Laskelma on staattinen ja perustuu keskeisiltä osiltaan vuoden 2024 toteutuneisiin YEL-työtuloihin ja ansiotuloihin. Aineistossa on mukana ne henkilöt, joilla oli YEL-vakuutus voimassa vuoden 2024 lopussa. Myös kehysriihen mukaisessa tilanteessa YEL-vakuuttamisvelvollisuus perustuu yrittäjän työpanoksen arvoon, joten YEL-vakuutettujen lukumäärä pysyy samana, vaikka osalla yrittäjistä työtulo perustuisi yritystoiminnan veronalaisiin ansiotuloihin.

Laskelmassa tarkastellaan vaikutuksia vuoteen 2033 asti, jolloin nykylain mukaisen siirtymäajan vaikutus on päättynyt ja työtuloihin on tehty tarkastukset ilman 4 000 euron maksimikorotusrajaa. Kehysriihen mukainen laskelma olettaa, että yrittäjien ansiotulot ja niiden jakauma pysyvät vuoden 2024 tasolla. Laskelmissa ei huomioida uusia aloittavia ja päättyviä vakuutuksia. Laskelmassa ei myöskään huomioida ansiotason ja hintatason muutoksia. Mallien mukaisten käyttäytymisvaikutusten oletukset on avattu tarkemmin muistion seuraavissa kappaleissa.

Oletukset nykylain mukaisesta tilanteesta (nykyinen malli)

Vuoden 2023 lakiuudistuksessa tarkennettiin YEL-työtulon määritelmää ja lisättiin eläkelaitoksille velvollisuus tarkistaa työtuloja kolmen vuoden välein. Lain siirtymäsäännöksen mukaan kahdessa ensimmäisessä tarkastuksessa vuosina 2023–2028 yrittäjän työtuloa voidaan korottaa korkeintaan 4 000 euroa. Laskelmassa huomioidaan, että työtulon tarkistamisessa hyödynnetään YEL-työtulosuosituksen laskentapalvelua, mutta työtulo vahvistetaan kokonaisarvion perusteella.

Nykymallin mukaisessa laskelmassa käytetään tietoa jo toteutuneista tarkistuksista. Laskelmassa oletetaan, että vuoteen 2028 asti nykylain mukaisessa maailmassa jatkettaisiin vastaavan kaltaisilla korotuksilla. Jos yrittäjän YEL-työtulo tarkistettiin ja korotus ei ollut 4 000 euroa, työtulon oletetaan pysyvän samalla tasolla myös tulevaisuuden tarkistuksissa. Jos yrittäjän työtulo on kasvanut 4 000 euroa tai työtuloa ei ole vielä tarkistettu, oletetaan, että 20 % yrittäjistä työtulo ei enää muutu kokonaisarvion takia ensimmäisessä tarkistuksessa ja 40 prosentilla toisessa tarkistuksessa. Jos työtuloa ei ole vielä tarkistettu ja työtulo on korkeampi kuin mallin mukainen työtulo, se lasketaan liikkumavaran ylärajalle. Jos yrittäjän työtulo on liikkumavaran sisällä, sen oletetaan pysyvän samana.

Yrittäjät, jotka olivat vuonna 2024 aloittavien alennuksen piirissä, ovat laskelmassa sen piirissä kaikkina ajankohtina.

Oletukset kehysriihen mukaisesta tilanteesta (uusi malli)

Laskelmissa oletetaan, että jos yrittäjän vahvistettu työtulo on työtulosuositusta korkeampi, niin yrittäjä vakuuttaa jatkossakin korkeammalla YEL-työtulolla. Muissa tapauksissa yrittäjä valitsee YEL-maksun näkökulmasta edullisimman vaihtoehdon. Jos yrittäjä valitsee nykylain mukaisen YEL-työtulon, oletetaan, että hän käyttäytyy kuten nykylain mukaisessa laskelmassa.

Jos yrittäjän työtulo korotettiin vuosien 2023–2025 tarkistuskierröksellä 4 000 eurolla ja hänen työtulonsa sekä ansiotulonsa ovat vähintään 36 000 euroa, niin oletetaan, että yrittäjä nostaa jatkossa 36 000 euroa palkkana ja muuntaa osan ansiotuloista osinkotuloiksi.

Laskelmissa oletetaan, että yrittäjien työvoimakustannukset pysyvät samalla tasolla. Tämän vuoksi laskelmassa ei käytetä suoraan yrittäjätoiminnan ansiotuloa, vaan siinä huomioidaan myös nykyisen YEL-maksun vaikutukset. Seuraava esimerkki havainnollistaa ilmiötä.

Esimerkiksi elinkeinonharjoittaja, jonka vahvistettu YEL-työtulo on 20 000 euroa/v ja ansiotulo on 40 000 euroa/v, maksaisi noin 4 900 euroa YEL-maksua. Jos hän valitsisi, että työtulo perustuu verotuksen ansiotuloihin, ja haluaisi pitää hänen työvoimakustannuksensa samalla tasolla, hänen olisi asetettava ansiotuloksi noin 36 100 euroa 40 000 euron sijaan. Tällöin hän maksaisi noin 8 800 euroa YEL-maksua, joten YEL-maksun ja ansiotulon summa pysyisi samana (44 900 euroa). Tämän takia YEL-maksun muutoksella on vaikutus ansiotulon suuruuteen. Jos yrittäjän työvoimakustannus pysyy samalla tasolla, mutta YEL-työtulo ja siten maksu kasvavat, ansiotulo pienenee.

YEL-työtulon ylärajan oletetaan uudessa mallissa pysyvän nykyisin mukaisena. Jouston osalta oletetaan, että 5 % joustoon oikeutetuista yrittäjistä joustaa 25 % alaspäin ja että alaspäin joustaessa työtulo voi alittaa YEL:n alarajan. Sairauspäivärahaikauden jälkeen kevyempi YEL:n uudelleen voimaan saattamisen oletetaan vaikuttavan työtuloon alentaen sitä keskimäärin 0,6 %.

Tulokset

Tulokset ovat alustavia ja perustuvat staattisiin laskelmiin. Taulukossa 1 esitetään keskimääräinen työtulo vuoden lopussa nykyisin ja kehysriihen mukaisessa tilanteessa. Kaikki rahamäärät ovat vuoden 2024 hintatasossa.

Taulukko 1. Keskimääräinen YEL-työtulo, vuosina 2024–2033.

Vuosi	YEL-työtulo, keskiarvo, nyky-malli, euroa/v	YEL-työtulo, keskiarvo, uusi malli, euroa/v	YEL-työtulon muutos, euroa/v
2024	24 900	-	-
2025	25 100	-	-
2026	25 500	-	-
2027	25 700	-	-
2028	25 900	23 700	-2 200
2029	27 700	25 100	-2 600
2030	28 700	25 900	-2 800
2031	29 800	26 700	-3 100
2032	29 800	27 100	-2 700
2033	29 800	27 100	-2 700

Nykymallin mukaan vuosina 2029–2031 tarkistetaan työtuloja ensimmäistä kertaa ilman maksimikorotusrajaa. Koska hinta- ja ansiotaso sekä vakuutettujen joukko ovat muuttumattomina, työtulot pysyvät sen jälkeen samalla tasolla. Kehysriihen mukainen malli tulee voimaan vuonna 2028, jolloin työtlöjen on oltava vähintään 30 % ansiotuloista. Siirtymäsäännöksen mukaan tämä alaraja nousee vuosittain 5 prosenttiyksikköä, kunnes se on 50 % vuonna 2032.

Taulukossa 2 esitetään keskimääräinen maksutulo nykylain ja kehysriihen mukaisessa tilanteessa. Kaikki rahamäärät ovat vuoden 2024 hintatasossa.

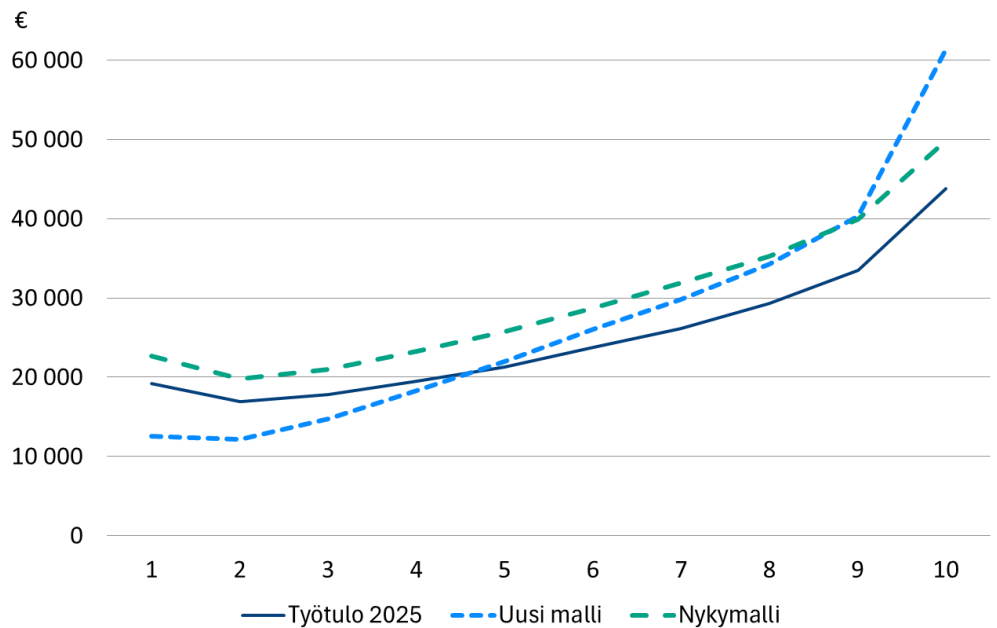
Taulukko 2. Maksutulo, vuosina 2024–2033.

Vuosi	Maksutulo, nykymalli, miljoonaa euroa	Maksutulo, uusi malli, miljoonaa euroa	Maksutulon muutos, miljoonaa euroa
2024	1 230	-	-
2025	1 243	-	-
2026	1 258	-	-
2027	1 275	-	-
2028	1 285	1 293	8
2029	1 323	1 249	-74
2030	1 401	1 311	-90
2031	1 452	1 352	-100
2032	1 488	1 386	-102
2033	1 488	1 403	-86

Siirtymäsäännösten takia maksutulossa nykymallin vaikutus näkyy täysimääräisesti vuonna 2032 ja uuden mallin vaikutus vuonna 2033. Maksutulo laskee noin 6 % verrattuna nykylakiin ja on kehysriihen mukaisessa mallissa arviolta noin 1,4 miljardia euroa. Maksutulon lasku on hieman maltillisempaa kuin keskimääräisen YEL-työtulon lasku, joka laskee noin 9 %. Tämä johtuu aloittavan yrittäjän maksualennuksen poistamisesta.

Kuviossa 1 esitetään yrittäjien nykyinen vahvistettu työtulo, nykylain mukainen YEL-työtulo sekä kehysriihen mukainen työtulo siirtymäajan jälkeen. Kuviossa yrittäjät on luokiteltu desileittain ansiotulon suuruuden mukaan. Ensimmäisessä luokassa on 24 000 yrittäjää, toisessa 19 000 yrittäjää ja muissa 21 600 yrittäjää. Ensimmäisessä luokassa ovat ne yrittäjät, joiden ansiotulo on 0 euroa. Kuvion luvut ovat vuoden 2024 hintatasossa.

Kuvio 1. Vuonna 2025 vahvistetut työtulot sekä nykylain ja valinnanvapausmallin mukaiset YEL-työtulot ansiotulon suuruuden mukaan.

Kuviosta 1 nähdään, että kehysriihen mukaisessa tilanteessa pienemmillä ansiotuloilla YEL-työtulot keskimäärin pienenevät ja suuremmilla ansiotuloilla työtulot kasvavat nykymallin verrattuna. Kehysriihen mukainen malli keskimäärin nostaa korkeaa ansiotuloa saavien YEL-maksuja, jolloin heidän verotettava ansiotulonsa alenee. Vastaavasti pienillä ansiotuloilla kehysriihen mukainen YEL-työtulo ja YEL-maksu keskimäärin laskevat, jolloin verotettava ansiotulo nousee.

Taulukossa 3 esitetään yrittäjien keskimääräiset ansiotulot ja keskimääräiset työtulon muutokset nykymalliin sekä vuoden 2025 työtuloon verrattuna. Luvut esitetään ansiodesileittain, eli ansiotulon suuruuden mukaan. Taulukon luvut ovat vuoden 2024 hintatasossa.

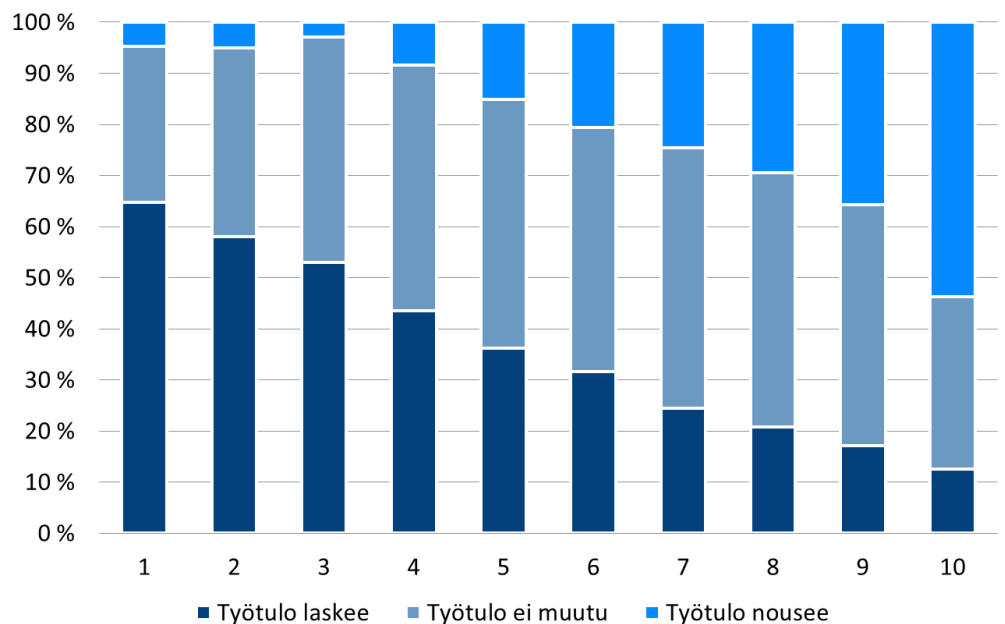
Taulukko 3. Keskimääräinen ansiotulo ja keskimääräinen työtulon muutos nykymalliin sekä vuoden 2025 työtuloon verrattuna ansiotulon suuruuden mukaan.

Desiili	Keskimääräinen ansiotulo, euroa	Keskimääräinen työtulon muutos nykymalliin verrattuna, euroa	Keskimääräinen työtulon muutos vuoden 2025 työtuloon verrattuna, euroa
1	0	-10 100	-6 600
2	5 100	-7 700	-4 700
3	13 200	-6 300	-3 000
4	19 900	-5 000	-1 100
5	26 200	-3 700	700
6	32 700	-2 700	2 300
7	39 900	-2 000	3 800
8	48 900	-1 000	5 000
9	62 300	400	6 900
10	125 000	11 500	17 500

Taulukosta 3 nähdään, että nykymalliin verrattuna työtulo pienenesi kaikissa paitsi kahdessa ylimmässä ansiodesiilissä. Vuoden 2025 verrattuna työtulo pienenesi vain neljässä alimmassa ansiodesiilissä.

Kuvioissa 2 esitetään yrittäjien osuudet sen mukaan nousisiko, laskisiko tai pysyisikö työtulo samana nykymalliin verrattuna ansiotulon suuruuden mukaan.

Kuvio 2. Osuudet yrittäjien työtulon muutoksista nykymalliin verrattuna eri ansiodesiileissä.

Kuviosta 2 nähdään, että yrittäjien osuus, joilla YEL-työtulo laskisi, laskee ansiotulon kasvaessa. Vastaavasti yrittäjien osuus, joilla työtulo nousisi, kasvaa ansiotulon kasvaessa lukuun ottamatta kahta alinta desiiliä. Keskimääräinen muutos, kun työtulo laskisi on 13 700 euroa, kun taas keskimääräinen muutos, kun työtulo nousisi on 11 400 euroa vuoden 2024 hintatasossa. Suhteessa vahvistettuun työtuloon vuonna 2025, keskimääräinen muutos, kun työtulo laskisi on 9 300 euroa, kun taas keskimääräinen muutos, kun työtulo nousisi on 12 200 euroa.

Muita huomioita

Kehysriihen mukaisessa laissa tulisi määritellä tarkasti mitä veronalaisilla ansiotuloilla tarkoitetaan. Yrittäjien tulokäsitteet vaihtelevat yritysmuotojen mukaan. Eri yritysmuotojen tasapuolinen kohtelu tulisi ottaa määrittelyssä huomioon.

Kehysriihen mallin mukaiset laskelmat perustuvat vuonna 2024 toteutuneisiin ansiotuloihin ja YEL-työtuloihin. Työtulon mahdollinen sitominen ansiotuloon voisi aiheuttaa tulonmuuntoa. Tämä näkyisi erityisesti osakeyhtiöyrittäjillä, sillä osakeyhtiöyrittäjä voi vapaammin päättää kuinka paljon hän nostaa palkkaa tai ottaa osinkoina. Tämän vuoksi työtulon sitominen ansiotuloon voisi johtaa muiden yritysmuotojen muuttamiseen osakeyhtiöiksi.

Valinnanvapausmallissa yrittäjän pitäisi tehdä valinta perustuuko seuraavan kolmen vuoden työtulo työpanoksen arvoon vai veronalaisiin ansiotuloihin ilman, että hän tietää tulevia ansiotulojaan.

Laskelmassa oletetaan, että yrittäjän ansiotiedot ovat tiedossa YEL-työtuloa määrittäessä. Todellisuudessa yrittäjien verotus vahvistuu vasta jälkikäteen. Jos YEL-työtulo halutaan sitoa saman vuoden ansiotuloihin, todellinen työtulo määräytyisi vasta verotuksen valmistuessa. Tässä tapauksessa tulisi olla ennakkollinen ja lopullinen YEL-työtulo, kuten toimitaan esimerkiksi verotuksessa. Tällöin jo annettuja työtulopäätöksiä pitäisi poistaa ja oikaista. Tämä voisi aiheuttaa myös jo maksettujen etuuksien takaisinperintää. Lisäksi tulisi ratkaista miten yrittäjän alkava eläke määräytyy hänen siirtyessään eläkkeelle ja miten malli vaikuttaa muuhun sosiaaliturvaan.

Vaihtoehtoisesti YEL-työtulon voisi sitoa aiemmin vahvistettuun verotuksen ansiotuloon. Tällöin tulisi määrittää miten aloittavan yrittäjän YEL-työtulo määritettäisiin. Myös tappiollisen yrittäjätoiminnan käsittely tulisi ratkaista.

Yrittäjien YEL-työtulon muutos muuttaa YEL-maksun ja eläkekarttuman määrää. Jos ansiotulot pienenevät, myös ansiotulojen verotulot pienenevät. Lisäksi yrittäjän YEL-maksu on verotuksessa vähennyskelpoinen. Tulevat verotulot kuitenkin kasvaisivat eläkkeiden kasvaessa. Työtulojen ja sitä kautta maksutulojen lasku nostaa valtion osuutta yrittäjien työeläkekustannuksista lyhyellä aikavälillä, mutta johtaa matalampiin eläkekarttumiin ja siten laskee tulevaisuudessa valtion osuutta.